

Giovanni Boccaccio

Dekameron

(Részletek Barna Imre fordításában)

Harmadik nap Nyolcadik történet

Ferondo port nyel, amitől halottnak nézik és eltemetik. Az apát összeszűri a levet a feleségével, őt magát kicsempészi a sírjából, és tömlőbe dugja, de Ferondo azt hiszi, hogy a purgatóriumban van. Végül feltámad, és sajátjaként neveli fel azt a gyereket, akit az apát úr a feleségével nemzett.

(...)

Volt tehát Toscanában, és megvan még ma is egy Isten háta mögötti apátság, amilyenből ismerni jó párat. Az apátja földre szállt angyal volt, épp csak a nőknek nem tudott ellenállni. Ám olyan ügyesen intézte a dolgait, hogy senki még csak nem is sejtette, miket művel, és a lehető legszentebb életű, igaz ember hírében állt. Összeismerkedett vele mármost egy jómódú gazda. Ferondónak hívták, és igazi faragatlan tuskó volt, de az apát úr szívesen látta, mert szeretete a bolondját járatni vele. Egy szép napon felfigyelt rá, milyen gyönyörű szép felesége van ennek a Ferondónak, és úgy belezúgott, hogy se éjjele, se nappala nem lett miatta. A tetejébe azt hallotta, hogy akármilyen együgyű alak is gazduram, egyvalamihez sajnos nagyon ért: ahhoz ugyanis, hogy úgy vigyázzon a feleségére, mint a szeme fényére. És kesergett is ezen egy sort az apát úr, de aztán kieszelte hamar, hogy mi legyen, és úgy intézte, hogy Ferondo néhányszor a feleségét is vigye el hozzá. Ilyenkor az apátság kertjében látta őket vendégül, és ott szépszerén addig-addig traktálta őket az örök élettel meg ilyen-olyan elhunyt urak és hölgyek kegyes cselekedeteivel, míg kedve nem támadt az asszonynak, hogy meggyónjon nála, s engedélyt kérjen és kapjon is erre Ferondótól.

Örült az apát nagyon, amikor a nő csakugyan beállított hozzá, és a lábához kuporodott.

– Tudja, atyám – vágott is bele mindjárt az asszony –, ha Isten engem vagy egy igazi férjjel szerencsétlet, vagy épp semmilyennel, akkor talán nem volna nehéz arra az útra lépnem, amelyik atyám szerint az örök élet felé vezet. De Ferondo olyan ember, akkora nagy marha, hogy őmellette akár özvegynek is mondhatnám magamat. Csak hát van férjem, és amíg ez él, addig én máshoz nem is mehetek. Ráadásul minden ok nélkül olyan rettentő féltékeny is a hülyéje, hogy pokol vele az életem. Mielőtt tovább gyónnék, nagyon szépen kérem a tisztelendő urat, hogy szíveskedjék tanácsolni valamit, mert hiába gyónok én meg, hiába buzgólkodom, amíg ezen valahogy túl nem tettem magamat.

Az apát urat mintha hájjal kengették volna. Lám csak, gondolta, kezére játszik a szerencse, teljesülhet, amire úgy vágyik.

– Leányom – mondta –, belátom, milyen rossz lehet egy ilyen szép és finom nőnek, ha tökfej a férje. Hát még ha féltékeny is! Nagyon is el tudom hát hinni, hogy ezt kibírni valóban pokoli lehet. S ha meg a tanácsomat kéri, hát röviden csak annyit mondhatok: el kell mulasztani az ura féltékenységét. És el is áru-
lom, hogy hogyan, ha maga megígéri, hogy senkinek se mondja el.

– Ne féljen a tisztelendő úr – felelte rá az asszony –, dehogy mondok én el bárkinek is olyat, amiről azt tetszik mondani, hogy ne mondjam el, inkább a halál! Szóval mi a megoldás?

Az apát meg erre:

– Ha azt akarjuk, hogy meggyógyuljon, a purgatóriumba kell kerülnie.

– Élve? – csodálkozott az asszony. – Azt meg hogy lehet?

Mire az apát:

– Úgy, hogy előbb meghal. S ha aztán eléggé megszenvedett már a féltékeny-
ségéért, mi a Jóisten közbenjárásával visszaimádkozzuk őt az életbe.

– Tehát megözvegyülök? – kérdezte az asszony.

– Úgy van – felelte az apát –, egy időre igen. De maga ne hagyja ám, ked-
vesem, hogy megint férjhez adják, mert azt zokon venné az Úristen. Meg hát
úgyis vissza kell térnie Ferondóhoz, amikor az feléled, s ő akkor lenne majd
csak igazán féltékeny.

Mire az asszony:

– Ha ettől tényleg meggyógyul az uram, és nekem nem kell tovább rabság-
ban élnem, hát Isten neki, tegyen a tisztelendő úr a belátása szerint.

Mire az apát:

– Teszek is. De mit kapok a szívességért cserébe?

– Amit csak szeretne, atyám – vágta rá az asszony –, meg ami telik tőlem.
De hát ugyan nyújthat-e bármit a magamfajta, ami méltó egy olyan nagy em-
berhez, mint ön?

– Kedvesem – válaszolta az apát –, maga nagyon is tehet egy olyan szívessé-
get, ami felér az enyémmel. Mert nemcsak én boldogíthatom kegyedet, hanem
kegyed is tud valamit, amin az egészségem és az életem múlhat.

– Csakugyan? – nézett nagyot az asszony. – Ám legyen.

– Helyes – bólintott az apát. – Akkor hát legyen a szeretőm, mert elepedek
magáért.

Az asszony felkapta a fejét.

– No de atyám! – szörnyülködött. – Még ilyen! Mostanáig szent embernek
hittem. Hogy kérhet ilyen egy szent ember attól a nőtől, aki tanácsért fordul
hozzá?

Mire az apát:

– Nincs ezen mit csodálkozni, édesem. A szentségnek ez meg se kottyán,
hiszen a szentség a lélekben lakozik, az pedig, amit én kérek, a test bűne csak.
De akárhogy is, a kegyed szépsége kifogott rajtam, és nincs más választásom.
Legyen inkább büszke rá, hogy még a szenteknek is tetszik, pedig őket meny-
nyei szépségek szokták gyönyörködtetni. Emellett apát vagyok ugyan, de fér-
fember is, és még csak nem is öregszem. Ne féljen attól, amit kérek, inkább
örüljön neki! Amíg Ferondo a purgatóriumban időzik, én éjszakánként majd
vigasztalgotom magát őhelyette is. És nem tudódik ez ki, de nem ám, minden-

ki továbbra is ugyanazt fogja hinni rólam, amit mindmostanáig kegyed is hitt, sőt! Isteni ajándék ez, tessék élni vele. De sok nő van, aki kapva kapna rajta! Hát maga most megkaphatja, ha hallgat rám. Amúgy pedig van ám egypár szép és drága ékszerem is, amit magának és csakis magának szánok. Egy szó, mint száz, szívem édes reménysége, segítsen rajtam, ahogy én segítek, és pedig ezer örömmel, kiskegyeden.

Az asszony lesütötte a szemét. Képtelen volt nemet mondani, de arra se vitte volna rá a lélek, hogy igent mondjon. Az apát meg ebből – hogy figyelmesen végighallgatta őt, majd habozik a válasszal – azt szúrta le, hogy úgyszólván nyert ügye van, és mondta tovább a magáét, hogy így meg úgy, míg egészen meg nem győzte az asszonyt, hogy nagyon is jó lesz ez így. Rendben van, mondta tehát a nő pironkodva, áll elébe mindannak, amit az apát úr szeretne, de csak miután Ferondo már ott lesz a purgatóriumban.

– Azon ne múljék! – legyintett az apát. – Teszünk róla, hogy ott legyen egykettőre. Először is tessék elintézni, hogy akár már holnap vagy holnapután eljőjön ide hozzám – adta ki az utasítást, majd egy gyönyörű szép gyűrűt csúsztatva a markába, útjára bocsátotta az asszonyt. Az meg máris további ajándékok reményében boldogan tért vissza vele a barátnőihez, s aztán az apát úr szentséges nagyszerűségéről áradozott nekik egész hazaúton.

Ferondo néhány nap múlva fel is kereste az apát urat. Na – gondolta emez, ahogy megpillantotta –, irány a purgatórium. Elővett valami bűvös port, amit Napkeleten kapott egy fejedelemtől, amivel a Hegyi Öreg altatta el – úgymond – a saját külön Paradicsomának vendégeit az oda-vissza úton. Merthogy ez a por a mennyiségtől függően rövidebb vagy hosszabb időre elaltatja azt, aki bevette, és – bár ártani nem árt – mindenki halottnak nézi az embert, amíg hat. Az apát három napra való adagot észrevétlenül egy pohár zavaros újborkba kevert, és még bent a cellájában megittatta vele Ferondót. Aztán kísértáltak a kolostorkertbe, hogy ugrassa őt egy kissé a szerzeteseivel. A por azonban kisértatva hatni kezdett, Ferondót úgy fejbe kólintotta, hogy azon álltó helyében mély álomba zuhant, és elterült a földön.

Az apát persze úgy tett, mint aki nagyon megrémül. Meglazítottatta Ferondo ruházatát, hideg vízzel locsoltatta az arcát, mintha gyomorgázok vagy más effélék művének tartaná, hogy elájult. De szemlátomást hiába próbálkozott bármivel, az apátnak és a többi szerzetesnek látnia kellett, hogy nem és nem tér magához szegény, s amikor már a pulzusát is hiába tapogatták, muszáj volt belátniuk, hogy ez a Ferondo bizony elhalálozott. Akkor azután üzentek a feleségének és a családjának, azok pedig jöttek is lélekszakadva, hogy – miután az asszonyok a nejjével úgy-ahogy elsiratták – az apát át sem öltöztetve őt, úgy, ahogy volt, máris örök nyugalomra helyeztesse az egyik sírboltba.

Hazatérve az asszony kijelentette, hogy őneki a közös gyermekük mellett, ebben a házban a helye; és be is rendezkedett, hogy mostantól, úgy is, mint özevgy édesanya, ő fogja kezelni a Ferondo vagyónát.

Aznap érkezett meg Bolognából egy szerzetestárs, akiben az apát nagyon megbízott. S ezzel a szerzetessel ő még aznap éjjel kilopta Ferondót a sírboltból, és lecipelték őt egy koromsötét pincelyukba, ahová a megtévedt barátokat szokták büntetésül bezárni, majd levetkőztették, szerzetesi csuhát adtak

rá, s egy halom szalmára fektették. A bolognai szerzetes meg, akit az apát titkon már jól kitanított a teendői felől, szépen várni kezdte, hogy magához térjen.

Másnap az apát néhány szerzetese társaságában felkereste otthon az asszonyt, hogy – úgymond – leviziteljen nála. S miközben részvétét nyilvánította a gyászba öltözött kesergő özvegynek, óvatosan rákérdezett azért, hogy tartja-e, amit megígért. Tartja hát, felelte az asszony felszabadultan, amiért végre nem parancsol neki se Ferondo, se más, no és mert egy újabb tetszetős gyűrűt pillantott meg az apát ujján. Készen áll ő mindenre, mondta, s ott helyben megállapodtak, hogy már aznap éjjel jöhet is az apát úr.

Amikor tehát beesteledett, az apát a Ferondo gönceit magára kapva, a szerzetese kíséretében elballagott hozzá, s aztán vígan végighancúrozta vele az egész éjszakát. Csak hajnalban osont vissza az apátságba, de este meg már jött megint, s másnap és harmadnap még és még. Ha jövet-menet bárki elébe akadt, azt hihette, hogy Ferondo visszajáró lelkét látja, merthogy az tart erre felé bűnbánatot. Hüledeztek is a buta falusiak, összehordtak hetet és havat, a rémhírektől nem kímélve meg még az asszonyt sem, aki persze aligha ijedt meg tőlük.

Ferondo eközben magához tért, és nem tudta, hol van. A bolognai barátnak több se kellett. Hatalmas üvöltéssel berontott hozzá, és elkapva a grabancát, egy roppant virgáccsal irgalmatlanul elverte.

- Hol vagyok? – óbégatott Ferondo.
- A purgatóriumban – felelte a barát.
- Micsoda? – képedt el Ferondo. – Meghaltam talán?
- Meg bizony! – vágta rá a barát.

Ferondo sírva fakadt. Siratta magát, siratta a feleségét, a kicsi fiát, és hablatyolt összeviessza.

A szerzetes ekkor térült-fordult, hogy némi enni- és innivalót hozzon neki.

– Nahát! – csodálkozott Ferondo, amikor elébe tette. – Hát esznek a holtak?

Mire a szerzetes:

– Persze! Ezt itt az özvegyed küldte a templomba, hogy misét mondasson érte a lelki üdvödért, a Jóisten meg neked szánja.

Mire Ferondo:

– Egyem a szívét! Nagyon szerettem ám én őt, amíg meg nem haltam, szorongattam és puszilgattam éjszakákon át, sőt akár még ízélgettem is, ha úgy hozta a kedvem! – mondta, majd nagy kedvvel nekilátott az evésnek-ivásnak.

Csakhogy a bor nem ízlett neki.

– Szakadjon rá az ég! – méltatlankodott. – Hogy nem bírt a fal melletti hordóból küldeni bort annak a papnak?

De ahogy befejezte az evés-ivást, a szerzetes megint előkapta a virgácsát, és ismét jól elagyabugyálta őt.

– Jajjaj! – ordibált Ferondo. – Miért csinálod velem ezt?

– Azért – felelte a barát –, mert így parancsolta a Jóisten. Hogy naponta kétszer el kell téged verni.

– De hát mi rosszat tettem? – bőgött Ferondo.

Mire a barát:

– Féltékeny voltál, pedig csodás asszony a feleséged, keresve sem találhatsz jobbat nála.

– Jaj, de nem ám – mondta Ferondo –, igazad van. És édesebbet se, mert olyan ó, mint a cseppentett méz. De hát tudtam én, hogy a Jóisten rossz néven veszi a féltékenykedést? Ha tudtam volna, biztos, hogy nem féltékenykedek.

Mire a barát:

– Tértél volna jobb belátásra még odaát! Ha netán visszatérsz még, hát jusson eszedbe, amit tőlem kapsz most, és ne féltékenykedj soha többé.

Mire Ferondo:

– Hogyhogy? Hát van a halálból visszatérés?

Mire a barát:

– Van, ha Isten úgy akarja.

– Ó! – sóhajtott Ferondo. – Ha visszatérnék, biztos, hogy a világ legjobb férje leszek. Se verni, se szidni nem fogom többé. Hacsak a ma reggeli bor miatt nem. És mert gyertyát viszont egy szálát se küldött, sötétben kellett ebédelnem.

– Küldeni küldött – mondta a barát –, de misegyertyának.

– Aha – mondta Ferondo –, na jó, biztos így van. Hát csináljon énfelőlem, amit akar, csak térjek vissza. De te meg ki vagy, hogy ezt műveled velem?

– Halott ember, akárcsak te – így a barát. – Szardíniában éltem, és féltékeny volt a gazdám, én pedig biztattam őt. De meg is vert ezért az Isten, büntetésül kell most etetnem-itatnom és agyabugyálnom téged, míg másként nem határoz mirőlünk.

Mire Ferondo:

– Mások itt nincsenek is?

Mire a barát:

– Hogyne volnának! Ezrével! De nem láthatod-hallhatod őket, ahogyan ők se téged.

Ferondo tovább kérdezősködött:

– Na és milyen messzire lehetünk otthontól?

– Ajjajaj! – felelte a barát. – Alsó-felső Ganékulán is túl.

– Húha! – álmétködött Ferondo – Az akkor már túlvilág énszerintem!

És mondta tovább ki-ki a magáét még és még; és tíz hosszú hónapon át étkeztette és ütlegelte Ferondót a szerzetes, miközben az apát buzgón látogatta a szépasszonyt, és boldogan élte vele világát. De előbb-utóbb be kellett ütnie a bajnak. Az asszony egy szép napon azon kapta magát, hogy teherbe esett. Be is számolt róla mindjárt az apátnak, és nagy egyetértésben elhatározták: haladéktalanul fel kell támasztaniuk most már Ferondót, hogy a purgatóriumból kiszabadulva, térjen szépen vissza a feleségéhez, aki majd beadja neki, hogy tőle terhes.

Az apát úr tehát már aznap éjjel lement Ferondóhoz, és elváltoztatott hangerővel belebömbölt a pincsesötétbe:

– Ne félj, Ferondo, mert Isten visszaereszt a világba! Ha pedig visszatértél, asszonyod fiút szül neked, akit te Benedettónak fogsz nevezni, mivelhogy az Úr a te szent barátod és asszonyod imái nyomán, szent Benedek kedvéért részesít téged ebben a kegyben.

Hű, de megörült Ferondo!

– Jaj, de jó! – lelkenedett. – A Jóistenke éltesse érte a magasságos Mindenható szent Benedekestül, meg az apát urat, meg az én tejes-mézes, ennivaló feleségecskémét!

Ferondo aznap esti borába az apát ismét port kevertetett, épp csak annyit, hogy négy óra hosszat aludjon tőle. Azután – immár megint a saját ruhájában – a szerzetessel lopva visszavitték őt a kriptájába.

Másnap pirkadatkor Ferondo arra tért magához, hogy egy résen át fény szüremlik be a sírba. Ebből tudta meg, hogy él, hiszen fényt ő tíz hosszú hónapja nem látott már.

– Kinyitni! Kinyitni! – üvöltött fel, majd fejfel nekifeszült a kriptafedélnek, tiszta erőből feszegetni kezdte, és sikerült is felemelnie. A matutinumra egybegyűlt barátok a zajt hallva odafutottak, s látták ám, ahogy Ferondo – akinek ráismertek a hangjára – a kőfedelelet ledobva magáról, kászálódik kifelé a sírból. Ettől aztán halálra rémültek, és hanyatt-homlok rohantak az apát úrhöz.

– Gyermekeim! – nézett az végig rajtuk, mint aki az imádságából néz fel éppen. – Egyet se féljete! Sorakozzatok fel ide mögém keresztel-szenteltvízzel, és kövessete! Hadd lássuk, mit tartogat számunkra a Mindenható! – mondta, s azzal elindult velük.

Ferondo – hisz hosszú hónapok óta nem látta már Isten szabad egét – halottsápadtan kecmeggett ki a kriptából. Ahogy az apátot megpillantotta, a lába elé borult.

– Atyám! – kiáltotta. – Itt vagyok, ragyogok, és tudom ám, hogy miért: azért, mert hála magának, meg szent Benedeknek, meg az én hitese nejemnek, nem kell tovább birkatóriumba senyednem, feltámasztott a sok-sok imádság! Áldja is meg érte apát uramat a Jóistenke ma és holnap és jövőre és mindig!

Mire az apát:

– Áldassék a Mindenható, ámen! Most pedig, hogy visszaengedett, menj szépen, siess a feleségedhez, aki azóta sír és sír, amióta itthagytad ezt az árnyékvilágot, vigasztald meg őt, és légy mostantól szerető és alázatos gyermeke a Jóistennek.

– Igen, atyám! – ragyogott Ferondo. – Pont ezt mondták odaát is, tessék rám bízni! Csak érjek haza, már csókolgatom is, mert annyira szeretem én őt, hogy csak na!

Az apát nagy szemekkel nézett utána, mint aki ámul és bámul, majd ájtatosan rázendített, és a szerzeteseivel elénekelte a *Misererét*.

Amikor Ferondo hazaérkezett, a falu népe rémülten szétszaladt, ő meg hívogathatta vissza őket, hogy nem kísértetet látnak, mert feltámadt, igenis ő az. De csak húzódozott azért tőle még a felesége is. Majd miután látták, hogy ép és eleven, lassan mégiscsak megjött az emberek bizalma, és kérdezgetni kezdtek; ő meg szemlátomást úgy megokosodott a túlvilágon, hogy mindenre tudta a választ. Elmondta, hogy s mint vannak odaát kinek-kinek a rokonai, áradozva mesélte, mi újság a birkatóriumban, és népes hallgatóság előtt számolt be arról is, hogy a feltámadása előtt mit nyilatkoztatott ki neki saját szájúlag maga Bugriár Kangyal. Aztán hazament a nejével, és újra birtokba véve mindazt, ami az övé, annak rendje-módja – vagy legjobb tudomása – szerint teherbe is

ejtette az asszonyt. Annak pedig történetesen sikerült is épp a megfelelő időben, azok balhiedelmét igazolva lebabáznia, akik úgy tudják, hogy a terhesség ideje pontosan kilenc hónap. És fiúgyermeket szült a világra, s a gyermek a Benedetto Ferondi nevet kapta.

És látva, hogy visszatért Ferondo, s hallva a meséit, nem is igen akadt most már, aki ne hitte volna, hogy csakugyan feltámadt, és ne ámuldozott volna, hogy mekkora nagy szent a tisztelendő apát úr. Ferondót a sok verés egészen kigyógyította a féltékenységből. Valóra váltva azt, amit az apát a nejének ígért, nem is akadékoskodott többé. Asszonykája pedig most már szép nyugodtan éldegélt vele tovább nagy-nagy tisztességben. A szent életű atyával azért persze – nem feledve el neki, milyen ügyesen és jól kihúzta őt a nagy bajából – szívesen össze-összejött, ha csak tehetette.

Hatodik nap Negyedik történet

Currado Gianfigliuzzi megfenyegeti Chichibiót, a szakácsát, de az egy szellemes ötlettel megnevelteti, és kivágja magát a bajból.

(...)

– Aki észnél van, édeseim – kezdte Neifile –, annak többnyire a nyelvét is felvágják, és kibeszéli magát, ha bajba kerül. De a szerencse sokszor a félénk embert sem hagyja megkukulni, és olyan szavakat ad váratlanul a szájába, amik baj nélkül amúgy eszébe sem jutnának. Erről szól a következő történet.

Ahogy hallomásból vagy személyes tapasztalásból mindnyájan tudhatjátok, Currado Gianfigliuzzi mindig is jeles polgártársunk, fenséges és bőkezű uraság volt, igazi lovag, szenvedélyes agarász, solymász, és nem is sorolom most, hogy még mi minden egyéb. Ez a Currado úr tehát Peretola mellett solymászkodva, elejtett egyszer egy darumadarat. Szép kövér, zsenge jószág volt, át is adatta egy kiváló velencei szakácsának, akit Chichibiónak hívtak, és meghagyta neki, hogy készítsen belőle finom vacsorát estére.

Chichibio éppolyan bumfordi alak volt, amilyenek látszott. Begyűjtött a darumadár alá, nekilátott a sütés-főzésnek. Telt-múlt az idő, a madár szinte meg is sült már, és csodásan illatozott, amikor egyszer csak benyit a konyhába egy Brunetta nevű szomszéd lány, a Chichibio szívszerelme. Látja ám Brunetta, honnan a jó pecsenyeillat. Jaj, azt mondja Chichibiónak, de nagyon szeretne ő egy darucombot!

– Még mit nem, babám? – nevet rá Chichibio csúfondárosan. – Kéne, ha volna!

Brunetta megmérgesedett:

– Ha nem kapok, akkor te se kapsz tőlem soha többé semmit, ami kéne!

Jól össze is szólalkoztak. A vége pedig az lett, hogy Chichibio csak letörte az egyik darucombot, és odaadta a szívszerelmének, hogy ne háborogjon.

Este aztán felszolgálják Curradónak és vendégeinek a féllábú darumadarat. Nahát, csodálkozik Currado. Hívatja Chichibiót, és kérdőre vonja. Hol a másik darucomb?

– A darunak, kérem szépen, csak egy combja és lába van – vágja rá a hazug velencei.

Currado felcsattan:

– Már hogy az ördögbe volna csak egy combja és lába? Azt hiszed, nem látam még darumadarat?

De Chichibio tovább erősködik:

– Tessék csak elhinni, nagyságos úr! Megmutatom én magának, ha akarja, hogy az élő daru is ilyen.

– Hát jó – hagyja rá Currado, hogy a vendégeit megkímélje a további szócsépléstől. – Nosza, mutass nekem holnap reggel ilyen élő darut! De mutass ám, mert ha nem, akkor Isten az atyám, úgy elagyabugyáltatlak, hogy arról kódulsz!

Aznap estére ennyiben is maradtak. Curradónak álmában sem csitult a mérge; dülva-fúlva serkent fel már pirkadatkor, mindjárt nyergeltetett is magának és Chichibiónak, és egy folyóparti zombékos felé indult vele, ahol hajnalonta sok daru szokott mutatkozni.

– Na – mondta –, most aztán nemsokára kiderül, melyikünk hazudott tegnap este. Te vagy én?

Chichibiót nagyon aggasztotta, hogy a gazdája még mindig ilyen dühös rá, és legszívesebben menekülőre fogta volna, ha teheti. De nem tehetette, így hát csak lovagolt mellette, ide-oda kapkodta a fejét, és ahova csak nézett, két lábon álldogáló darvakat vélt látni.

30

Ám közeledve már a folyóparthoz, ő az első, aki tényleg megpillant vagy egy tucatnyit, mégpedig féllábon, már ahogy aludni szoktak a darvak.

– Nézze csak, nagyságos úr! – bök rájuk Chichibio. – Tetszik látni most már, hogy igazat mondtam? Egy combjuk és lábuk van!

– Na várj csak! – néz oda a gazdája. – Ide süss! – mondja, és nagyot kiált: – Hess! – mire a darvak, földre lökve a másik lábukat is, nekifutnak, és felröppennek. – Hát mit szólsz, pupák? – kérdezi Currado. – Ugye, hogy két lábuk van?

– Jó-jó – vágja rá Chihibio, mert támadt ijedtében egy mentőötlete, maga sem érti, hogyan –, csakhogy a tegnap estit nem tetszett hessegetni! Pedig ha arra rákiált a nagyságos úr, akkor nyilván az is kilökte volna a másik lábát, mint ezek itt, ni.

Curradónak úgy megtetszett ez a válasz, hogy menten elpárolgott a mérge.

– Tudod, mit, Chichibio? – nevette el magát. – Neked van igazad, rá kellett volna kiáltanom.

Hát így vágta ki magát szellemesen a csávából, így békítette meg a gazdáját ez a Chichibio.

Hatodik nap Tizedik történet

Cipolla testvér azt ígéri a jónépnek, hogy megmutatja nekik Gábiel arkangyal szárnytollát, de szemet talál a toll helyén, így aztán kiölti, hogy abból való, amin szent Lőrincet megsütötték.

(...) Nyilván hallottátok már a környékbeli Elsa-völgyben meghúzódo Certaldo hírért. Kicsinek kicsi városka volt ez, de nemes és jómódú népek lakták, akiknek így volt miből jótékonykodniuk. Hogy megsápolja a balgákat, el is látogatott erre a jó helyre évente egyszer egy Szent Antal-rendi barát, akit Cipollának, azaz Hajmásinak hívtak, s akit ezért talán nemcsak a hitbuzgalma miatt láttak itt roppant szívesen, hanem azért is, mert a helybeli hagyma Toscana-szerre nagy hírnévnek örvendett.

Cipolla testvér apró természetű, mosolygós, vörös kis fickó és nagy kópé volt. Tanulatlan ember létére úgy, olyan mesterien tudta csúrní-csavarni a szót, hogy aki netán nem ismerte volna, nemhogy jeles szónoknak, de valóságos Cicerónak vagy Quintilianusnak nézhette őt. Nem is akadt arrafelé szinte senki, aki ne lett volna a komája, a barátja vagy a jó ismerőse.

Egyik augusztusban szokása szerint ismét megjelent Certaldóban. Vasárnap reggel volt, jöttek a környékbeliek mindenünnen a misére, s ő a megfelelő pillanatban egyszer csak odaállt eléjük.

– Emberek és asszonyok! – szólította meg őket. – Mint tudjátok, minden évben egyszer fel szoktatok ajánlani a nagyságos Szent Antal úr szegényeinek több-kevesebb búzát és zabot (ki-ki, amennyi a tehetségéből és a buzgalmából telik), hogy cserébe a boldogságos Szent Antal megóvja a ti ökreiteket, szamaraitokat, disznóitokat és juhaitokat minden bajtól. Egyúttal ilyenkor szoktatok, különösen ha harmadrendünk tagjai vagytok, az évente egyszer járó kevéske adót is megfizetni; behajtónak pedig engem küldött ide hozzátok a főnököm, az apát úr. Amikor nóna után meghalljátok a kolompot, gyűljetek tehát Isten áldásával ide, a templom elé, hogy elmondhassam az ilyenkor szokásos prédikációm, és megcsókoltathassam veletek a keresztet. Továbbá, mivel tudom, milyen mélységesen odaadó hívei vagytok a nagyságos Szent Antal úrnak, abban a különleges kegyben foglak részesíteni benneteket, hogy megismerhettek egy gyönyörű szép szentséges ereklyét, amit én magam hoztam el a tengeren túli Szentföldről. Ez az ereklye pedig nem más, mint egy szárnytoll, amit Gábiel hullatott el az angyali üdvözléskor a Szűz Mária názáreti szobájában! – jelentette be Cipolla testvér, majd folytatta a misézést.

Cipolla testvér szavait a többiekkel együtt hallgatta a templomi sokaságban két igen huncut fickó, bizonyos Giovanni del Bragoniera és Biagio Pizzini is. Az ereklye hírére összenevettek, és mindjárt elhatározták, hogy bár nagyon is jó komájuk nekik ez a Cipolla, most megviccelik őt tollastul. Kiderült, hogy Cipolla testvér aznap egy barátjánál ebédel a templomtéren. Amikor már biztosra vehették, hogy asztalhoz ült, lesiettek Cipolla főutcai szálláshelyére azal, hogy miközben Biagio ott majd szóval tartja a fráter szolgáját, Giovanni kilopja a cókómókjai közül ezt a bizonyos akármilyen tollat. Vajon hogy fogja kimagyarázni magát a jónép előtt?

Cipolla testvér szolgája mármost, akit egyesek Benga, mások Lompos, megint mások pedig Röfi Gucciónak hívtak, olyan borzasztó ember volt, hogy pingálni se lehetett volna rémesebbet. Köszörülte is rajta a nyelvét a cimborái előtt Cipolla testvér nem egyszer:

– Kilenc olyan tulajdonsága is van a szolgámnak, amiből Salamonnak, Arisztotelésznek vagy Senecának egyetlenegyre is ráment volna minden erénye,

esze és szentsége. Képzeltetik hát, hogy erény, ész és szentség híján miféle ember akkor az, akinek kilenc effajta hibája is van.

Arra az el-elhangzó kérdésre pedig, hogy mi ez a kilenc hiba, Cipolla már szavaltta is:

– Hát az, hogy trehány, puhány, sarlatán, koszos, mothos, hazudós, dilis, önös, csökönös; meg ezenfelül még néhány szóra sem érdemes apróság. És ami a legviccesebb: ahová csak vetődik, máris házasodna és költözne is oda. És hogy nagy fekete, mocskos szakálla van ugyan, mégis szép és vonzó férfinak tartja magát, azt képzei, nincs az a lány, aki első látásra belé ne szeretne, ő pedig hanyatt-homlok rohanna is bármelyik után, ha hagynám. Az viszont nagyon is hasznos tulajdonsága, hogy a legbizalmasabb beszélgetéseimbe is mindig belehallgatózik, s ha aztán kérdez tőlem valaki valamit, hát ijedtében, hogy nem tudok majd mit válaszolni, inkább ő maga vágja rá találomra, hogy igen vagy nem, ahogy épp az eszébe jut.

Távostában tehát erre az alakra bízta Cipolla testvér, hogy vigyázzon jól a holmijára, hozzá ne nyúlhasson senki semmijéhez, főleg a tarisznyáihoz ne, mert abban vannak a kegytárgyai.

Igen ám, de Lompos Guccio leginkább konyhákban érezte jól magát, fülemüle a lombok közt se jobban, pláne, ha nőstényre is számíthatott odabent, mint például itt és most, ebben a fogadóban. Ez a néember tömzsi is volt, kövér is volt, meg kicsi is, a két csöcse szemétláda, az arca valóságos Baronci-pofázmány, a bőre csupa szenny és füstös verejték. Lompos Gucciónak több se kellett, Cipolla testvér szobáját őriznivalóstu tárva-nyitva hagyva, már szaladt is le, hogy rárepüljön a nőre, mint keselyű a dögre. Habár augusztus volt, a tűzhely mellé huppant, és szóba elegyedett Nutával, mert így hívták a lányt. Hogy ő egyházszolgálati személy, több mint csillió forintja van, plusz amivel másnak tartozik, ami inkább még több is, mint kevesebb, meg hogy égen-földön senki se tesz túl rajta se tettben, se szóban. A kámzsája zsírtól cuppogott, hogy levest lehetett volna főzni belőle, a folt hátán folt zekéje elől-hátul valósággal fénylett, és tarkállt a mocsoktól, mint egy napkeleti szőnyeg, a cipője lyukas volt, a harisnyája foszladozott; mégis úgy szónokolt, mint a Kacor király, azt ígérve Nutának, hogy ő bizony felruházza és kistafirozza, hogy kivakarja a cselédsorból és a nincstelenségből, és számíthat rá Nuta, hogy jobbra fog fordulni a sorsa, meg így, meg úgy. És csak mondta-mondta szívhez szólóan és szokás szerint hiába persze.

Közben megérkezett a két fiú. Látva, hogy Lompos Guccio ezzel a Nutával van elfoglalva, örömmel állapították meg, hogy felerészt így már meg is volnának, és akadálytalanul osontak be a Cipolla testvér nyitva hagyott szobájába. Ott mindjárt elsőre a kezükbe is akadt a tollat rejtő tarisznya, a tarisznyában egy selyembe bugyolált ládika, abban pedig, ahogy kinyitották, egy papagájtoll. Na, gondolták, nyilván ezt akarja felmutatni Cipolla a certaldóiaknak. Ennek csakugyan nem volt akadály; Toscanába ugyanis a napkeleti csecsebecsék akkortájt még alig-alig jutottak el (azóta bezzeg sajnos egész Itáliát elözönlötték); és ha mások másutt netán láttak is már ezt-azt, az itteniek szinte semmi ilyesmivel nem találkoztak még. Papagájt mindenesetre – mint afféle

becsületes, hagyományhű népek – biztos, hogy soha életükben nem láttak, sőt, többnyire hallani sem hallottak még efféléről.

A fiúk tehát boldogan csaptak le a tollra, s hogy a ládika üres ne maradjon, a toll helyett néhány darabka szenet dugtak belé, amit az egyik sarokban találtak. A ládikát azután szépen visszacsukták, majd eltüntetve maguk után minden nyomot, tarsolyukban a tollal hazaosontak, s várni kezdték, hogy ugyan mit fog mondani Cipolla testvér, amikor a toll helyén szenet talál majd.

A mise végeztével mármost hazamentek a jámbor hívek, és szétkürtölték – szomszéd a szomszédnak, komaasszony a komaasszonynak –, hogy délután ki-ki a saját szemével láthatja majd a Gábrriel arkangyal szárnya tollát. Majd alighogy megebédeltek, már ment is vissza a sok kíváncsi helybéli, férfiak és asszonyok, zsúfolásig megtöltötték a templomteret.

Cipolla testvér is jól beebédelt, majd szunyókált egyet, csak a délutáni hangszóra ébredt fel. Hallva, mekkora tömeg gyűlt egybe odakint tollat látni, mindjárt üzent Lompos Gucciónak, hogy egy-kettő, siessen fel a kolomppal és a tarisznyával. Guccio nem szívesen hagyta ott a konyhában az ő Nutáját, de azért összecihelődött valahogy, bornemissza létére felvánszorognia is sikerült a hordóhasával meg a kért holmival nagy fújtatva a templomkapuig, és ott – ahogy Cipolla testvér utasította – tiszta erőből kolompolni kezdett.

Cipolla testvér pedig gyanútlanul átvette a tarisznyáját, és a tömeg elé lépett vele. Bevezetőül hosszan beszélt, hetet-havat összehordott, majd egy ünnepélyes *Confiteor* után két fáklyát gyújtatott. Következett az angyalszárnytollereklje felmutatása. Cipolla a kámzsáját hátracsapva, óvatos kézzel kibugyolálta, majd Gábrriel meg az ő erekljéjét dicsérő szavak kíséretében felnyitotta a ládikát, és meglátta benne a széndarabokat.

Ilyen stiklit a Benga Guccióból ő nem nézett ki, és azért sem őt hibáztatta, hogy másvalaki túljárhatott az eszén. Saját magátátkozta inkább a lelke mélyén, amiért erre az alakra bízta a holmiját, pedig tudván tudta róla, hogy trehány és puhány, hogy dilis, önös, csökönyös. Am a szeme se rebbent. Tekintetét az égre emelte, két kezét a magasba lökte, és jó hangosan, hogy mindenki hallja, felkiáltott:

– Dicsértessék a te hatalmad, Uram, mindörökké!

S azzal visszacsukta a ládikát, majd ismét a tömegre nézett.

– Emberek, asszonyok! – mondta. – Tudnotok kell, hogy zsenge ifjú koromban elküldött egyszer a feljebbvalóm Papkeletre, és kifejezetten a lelkekre kötötte, hogy trivilégiumok nélkül, amik minekünk amúgy ingyen tokmánybélyeggel se érnek annyit, amennyit másnak, vissza ne jöjjenek. Így hát felkerekedtem. Alvégiából indultam, és Felvégián át lóháton Bagdadba baktattam, majd Szamarkandba szamaragoltam, és étlen-szomjan beestem Szardániába. De minek is részletezzem, hol mindenütt jártam? Elég az hozzá, hogy Dörögországban lóvá tettem a szamaramat, és úgy mentem tovább Csala és Finta sokféle nagy nemzet lakta, népes országaiba, onnan pedig Perfidiába. Itt sok rendtársunkkal és más rendbeli testvérünkkel találkoztam, akik merő istenességből gondosan kerültek minden macerát, annál kevésbé kíméltek viszont másokat, ha nekik úgy volt jó, és csakis veretlen pénzzel fizettek. Onnan a messzi Túlföldre jutottam, ahol klumpában hágnak homokhegyeket, a disznót meg a saját be-

leibe tömik a lányok-legények, majd tovább, ahol a kenyeret rúdra fűzik, és zsákba töltik a bort; aztán pedig a dínomdán hegyek következtek, ahol a vizek mind lefelé folynak. És csak mentem és mentem, míg Csalindiába nem értem, ahol meg látom ám, hogy a szárnyasjóság az égen repül. Magam se hittem volna, hogy van ilyen, de a kapucnimra esküszöm, hogy így volt; tanúm rá a híres kalmár, Maso del Saggio is, akivel találkoztam ott: diót tört, és a héját eladogatta. De továbbra se találtam azt, amit kerestem, és mivel onnan már vízen át visz tovább az út, én visszafordultam, mire tessék, egyből a Szentföldön találtam magam, ahol nyáron négy pénz a hideg kenyér, a meleg pedig ingyen van. Na és hát itt aztán találkoztam a tekintetes jeruzsálemi pátriárkával, Nemaddiga Irgumburgum őfőtisztelendőségével. Ő meg az én mindig büszkén viselt csuhám, a nagyságos Szentantalúr-féle habitus iránti nagyrebecsülése jeléül ragaszkodott hozzá, hogy végigmutogassa az általa őrzött szent ereklyéket, márpedig azokból annyi van neki, mint ide Netovább, mérföldhosszat sorolhatnám, sosem érnék a végére. A kedvetekért azért emlétek közülük néhányat. Először is a Szentlélek egyik ujját mutatta meg tökéletes épségben. Azután a Szent Ferenc látomásabeli szeráf loknija következett, továbbá egy kerub kisujja körme, egy oldalborda a Verbunkáró igetestéből, Katolikus Szent Fidélia szoknyafodra, a háromkirályok csillagának néhány sugara, az ördögverő Szent Mihály verejtékéből egy kis üvegnyi, egy állcsontcska a Szent Lázárt sírba vivő halál koponyájából, és így tovább. És cserébe, amiért olyan jó voltam hozzá, hogy ízelítőt adtam neki *Az aranyszurdok* köznyelvi változatából meg egypár fejezetet a *Kecskebacchusból*, amit ő régóta hajkurászott már, megkaptam néhány ereklyéjét. Úgymint: a Szent Kereszt egyik fogát, Salamon templomának harangzúgásából egy fiolányit, Gábrriel arkangyal egyik szárnytollát, amiről, ugye, beszéltem nektek, Villamagnai Szent Gellért fél klumpáját (amit nemrég továbbajándékoztam a szent odaadó hívének, Gherardo di Bonsinak), és végezetül kaptam tőle néhány darabot abból a szénből is, amin a boldogságos Szent Lőrinc vértanút megsütögették. Én pedig mély tisztelettel vettem át és hoztam haza ezeket az ereklyéket, azóta is megvannak. Igaz, ami igaz, a feljebbvalóm tilalma miatt nem tehettem őket közszemlére mindaddig, amíg hitelesnek nem bizonyulnak. Számos csodájuk és a pátriárkától érkezett levelek hatására utóbb aztán csak megkaptam erre az engedélyt, de másokra semmi szín alatt nem bíznám egyiket sem, s ezért velem vannak mindig. A Gábrriel arkangyal tollát mármost, nehogy baja essék, egy ládikában tartom, egy másik pedig azt a szenet tartalmazza, amin Szent Lőrincet megsütötték. És ezek a ládikák olyan nagyon hasonlítanak egymásra, hogy többször is összetévesztettem már őket. Ez történt most is: abban a hiszemben, hogy a tollas ládikával jövök, a szeneset hoztam el. Igen ám, de meglehet, hogy valójában mégsem tévedés volt ez! Sőt, már-már biztos is vagyok benne, hogy a Jóisten szántsándékkal adta inkább a szenes ládikát a kezembe, mert emlékeztetni akart rá, hogy épp holnapután lesz Szent Lőrinc napja. És ezért van az, hogy nem a tollat, hanem a boldogságos test hullatta szentséges nedűkben elparázslott drága szenet juttatta a kezem ügyébe, hogy a láttán fellobogjon bennetek az istenfélelem. Kapjátok hát le magatokról a fejedőt, édes gyermekeim, gyertek, lássátok, és féljétek az Istent. Azt azonban

máris tudjátok meg, hogy akire ezzel a szénnel kereszt vettetik, az biztos lehet benne, hogy tűz nem éri úgy egész évben, hogy meg ne érezze!

Cipolla testvér ezzel befejezte a mondókáját, rázendített egy Szent Lőrinc-himnuszra, majd a ládikát felnyitva, kivette és a magasba emelte a széndarabokat. Az ostoba tömeg áhítattal nézett, ámult és bámult. Aztán hirtelen megindultak az emberek, egymást taposva csődültek Cipolla köré, hogy mindaddig példátlan buzgalommal leróhassák az adót, s közben kérlelték, hogy vesse csak, vesse rájuk azt a keresztet. Ő pedig nekiállt, és egyik darabot a másik után markolva meg, akkora kereszteteket kezdett el rajzolni rájuk, amekkora csak ráért az ingükre, a zekéjükre, az asszonyok kendőjére; merthogy a ládikában majd – bizonygatta – úgyis vissza fog nőni az, ami lekopott, megtapasztalta ő ezt már számos alkalommal.

S így keresztelődtek végig szénnel a certaldóiak. A trükk busás hasznót is hozott Cipolla testvérnek, ráadásul pedig csúfot is sikerült vele úznie a két komából, akik épp őbelőle úztek volna csúfot, amikor elcsenték a tollát. A prédikációjára ők is kíváncsiak voltak persze; s hallva, miféle ötlettel vágja ki magát, és mekkora mesét, micsoda szóözönt kerít köré Cipolla, majd megszakadtak a nevetéstől. Mikor a tömeg szétszéledt, odamentek hozzá, nagy vígan bevallották neki, hogy mire vetemedtek, és visszaadták a tollát. S annak aztán Cipolla egy év múlva vette ugyanúgy hasznát, mint ezen a szent napon a szénnel.

Szerzőink könyvei

